मैत्रावरुणर्वसिष्ठः।वैश्वानरोऽग्निः। त्रिष्टुप्।

प्राग्नये तवसे भरध्वं गिरं दिवो अरतये पृथिव्याः।
यो विश्वेषाममृतानामुपस्थे वैश्वानरो वावृधे जागृवद्भिः॥ ७.००५.०१

यः। वैश्वानरः- सर्वनरहितः। विश्वेषाम्- सर्वेषाम्। अमृतानाम्- देवानाम्। उपस्थे- अन्तिके। जागृवद्भिः- जागरणशीलैः। वावृधे- वर्धते। तस्मै। तवसे- बलीयसे। दिवःपृथिव्याः- द्यावापृथिवीसम्बन्धिने। अरतये- रागरहिताय। अग्नये- पावकाय सत्क्रतवे। गिरम्- वाचम्। प्र भरध्वम् ॥१॥

पृष्टो दिवि धाय्यग्निः पृथिव्यां नेता सिन्धूनां वृषभः स्तियानाम्।
स मानुषीरभि विशो वि भाति वैश्वानरो वावृधानो वरेण॥ ७.००५.०२

अग्निः। पृष्टः- जिज्ञासितः। दिवि- नभसि। पृथिव्याम्- भूम्याम्। धायि- स्थापितः। सिन्धूनाम्- अपां मूलशक्तिधाराणाम्। नेता- नायकः। स्तियानाम्- जीवोदकानाम्। वृषभः- वर्षकः। सः। वैश्वानरः- सर्वनरहितः। वरेण- श्रेष्ठेन। वावृधानः- वर्धमानः। मानुषीः विशः- मनुष्यप्रजाः। अभि वि भाति- प्रकाशयति ॥२॥

त्वद्रिया विश आयन्नसिक्नीरसमना जहतीर्भोजनानि।
वैश्वानर पूरवे शोशुचानः पुरो यदग्ने दरयन्नदीदेः॥ ७.००५.०३

वैश्वानर- सर्वनरहित। अग्ने- पावक सर्वभूतहितक्रतो। पूरवे- पूरकाय। शोशुचानः- तपन्। पुरः- बन्धनानि। यत्- यदा। दरयन्- दारयन्। अदीदेः- अज्वलः। तदा। त्वद्रिया- त्वद्भयेन। असिक्नीः- तमसावृताः असिक्नी रात्रिर्निघण्टौ। रात्र्युपलक्षिततमोवृता इत्यर्थः। असमनाः- अन्यजभोगासक्त्या विषमाः। विशः- प्रजाः। भोजनानि- अन्यार्थं जातान् भोगान्। जहतीः- त्यजन्त्यः। आयन्- आगच्छन्। त्वत्प्रपन्ना अभूवन् ॥३॥

Dr. Rangaji

तव त्रिधातु पृथिवी उत द्यौर्वैश्वानर व्रतमग्ने सचन्त।

त्वं भासा रोदसी आ ततन्थाजस्रेण शोचिषा शोशुचानः॥ ७.००५.०४

वैश्वानर- सर्वनरहित। अग्ने। उत- अपि च। तव- ते। व्रतम्- नियतिम्। त्रिधातु- अन्तरिक्षम्। पृथिवी- भूमिः। द्यौः। सचन्ते- सङ्गच्छन्ति। त्वम्। अजस्रेण शोचिषा- सन्ततप्रकाशेन। शोशुचानः- दीप्तः सन्। भासा- दीप्त्या। रोदसी- द्यावापृथिव्यौ। आ ततन्थ- विस्तृतवान्॥४॥

त्वामग्ने हरितो वावशाना गिरः सचन्ते धुनयो घृताचीः।

पतिं कृष्टीनां रथ्यं रयीणां वैश्वानरमुषसां केतुमह्नाम्॥ ७.००५.०५

कृष्टीनाम्- मनुष्याणाम्। पतिम्- पालकम्। रयीणाम्- सम्पदाम्। रथ्यम्- प्रापकम्। उषसाम् अह्नाम्- दिवसानां दैवीप्रज्ञानाम्। केतुम्- प्रज्ञापकम्। त्वाम्। अग्ने- सत्क्रतो। वावशानाः- कामयमानाः। हरितः- प्राणतुरगाः। सचन्ते- संल्लभन्ते। धुनयः- कम्पमानाः। घृताचीः- दीप्ताः। गिरः- वाचः। त्वां सचन्ते॥५॥

त्वे असुर्यं१ वसवो न्यृण्वन्क्रतुं हि ते मित्रमहो जुषन्त।

त्वं दस्यूँरोकसो अग्न आज उरु ज्योतिर्जनयन्नार्याय॥ ७.००५.०६

त्वे- त्वयि। असुर्यं- बलम्। वसवः- शरण्या देवाः। न्यृण्वन्- न्यगमयन्। मित्रमहः- महामित्र। ते- अमी देवाः। क्रतुम्- त्वां सत्क्रतुम्। जुषन्त- सेवन्ते। हि- खलु। अग्ने। आर्याय- आर्यशीलाय। उरु- विस्तीर्णम्। ज्योतिः- प्रकाशम्। जनयन्- सृजन्। दस्यून्- स्तेनान्। ओकसः- भवदीयस्थानात्। आजः- निरगमयः॥६॥

स जायमानः परमे व्योमन्वायुर्न पाथः परि पासि सद्यः।

त्वं भुवना जनयन्नभि क्रन्नपत्याय जातवेदो दशस्यन्॥ ७.००५.०७

परमे- श्रेष्ठे। व्योमन्- नभसि। सः- असावग्निस्त्वम्। जायमानः- उद्भवन्। वायुः- वातः। न- इव। पाथः- सोमं रसम्। सद्यः- क्षणेन। परि पासि- परिरक्षसि। जातवेदः- जातविद्य। अपत्याय-

Dr. Ranganji

सन्तानार्थम्। भुवना- उदकानि। उदकोपलक्षितरेतांसि। जनयन्- सृजन्। दशस्यन्- यच्छन्। अभि क्रन्- अभिक्रन्दसि ॥७॥

तामग्ने अस्मे इषमेरयस्व वैश्वानर द्युमतीं जातवेदः।
यया राधः पिन्वसि विश्ववार पृथु श्रवो दाशुषे मर्त्याय॥ ७.००५.०८

वैश्वानर- सर्वनरहित। जातवेदः- जातविद्य। अग्ने- पावक सत्क्रतो। यया। राधः- संसिद्धिम्। पिन्वसि- वर्धयसि। विश्ववार- सर्वैर्वरणीय। दाशुषे- दात्रे। मर्त्याय- मनुष्याय। पृथु- महतीम्। श्रवः- श्रुत्युपलक्षितदिव्यानुभूतिं यच्छसि। ताम्। द्युमतीम्- दीप्तिमतीम्। इषम्- सदिच्छाम्। अस्मे- अस्मभ्यम्। ईरयस्व- प्रेरय ॥८॥

तं नो अग्ने मघवद्भ्यः पुरुक्षुं रयिं नि वाजं श्रुत्यं युवस्व।
वैश्वानर महि नः शर्म यच्छ रुद्रेभिरग्ने वसुभिः सजोषाः॥ ७.००५.०९

अग्ने। मघवद्भ्यः- हव्यवद्भ्यः। नः- अस्मभ्यम्। पुरुक्षुम्- बह्वन्नम्। रयिम्- दानयोग्यधनम्। श्रुत्यम्- अतीन्द्रियश्रवणोपलक्षितातीन्द्रियानुभूतिम्। वाजम्- सद्गतिम्। वज गतौ। नि- नितराम्। युवस्व- अस्माभिर्मिश्रयस्व। वैश्वानर- सर्वनरहित। अग्ने। रुद्रेभिः- उद्वेगशक्तिभिः। वसुभिः- वृत्तिस्तम्भकारकशक्तिभिः। सजोषाः- सहृदयः सन्। नः- अस्मभ्यम्। महि- महत्। शर्म- मङ्गळम्। यच्छ- देहि ॥९॥

Dr. Rangani